

André Marty – en fransk revolutionär

Introduktion

Den franske kommunistledaren André Marty (1886-1956) skulle kunna kallas för Frankrikes Set Persson.* I likhet med Set Persson började Marty i slutet av 40-talet ifrågasätta den politik som det egna kommunistpartiet fört under Andra världskrigets slutskede och tiden därefter.** Liksom Set Persson blev han (1952) också utesluten ur det parti som han hade vikt sitt liv åt att bygga upp. Men det finns också viktiga skillnader. För det första var Marty en viktigare ledare i det stora franska kommunistpartiet än Set Persson i det lilla svenska och för det andra, vilket var ännu väsentligare, lyckades han efter brytningen tränga djupare in i de frågeställningar som väcktes av det franska kommunistpartiets urartning – medan Set Persson grep tillbaka till en unken stalinism, började Marty ifrågasätta även denna, t ex började han omvärdera den stalinistiska politik som förts i Spanien, där han själv spelat en så viktig roll i uppbyggandet av de internationella brigaderna.

André Martys politiska utveckling visar att det egentligen aldrig är för sent att göra upp med sitt förflutna. Därmed bevisade Marty också att han var en verklig revolutionär: En riktig revolutionär slutar aldrig att söka sanningen, även om det kan vara en mycket smärtsam process, ty endast sanningen är revolutionär. På så sätt borde Marty kunna fungera som ett föredöme för även dagens stalinister och maoister.

Den följande artikeln är skriven av den brittiske marxistiske historikern Brian Pearce. Denna var själv medlem i det brittiska kommunistpartiet, men uteslöts 1957, pga sin kritik mot partiets politik och mot stalinismen, i synnerhet när det gällde Ungern-upproret 1956. Pearce övergav inte heller sin revolutionära övertygelse – han blev trotskist.

Martin Fahlgren 2 april 2007

Bilden till höger visar André Marty (med basker) och italienaren Luigi Longo tala med officerare från de Internationella brigaderna utanför Albacete (i Spanien).

* Set Person blev en slags idol för de svenska maoisterna i början av sjuttioalet, särskilt för MLK (Marxist-leninistiska kampförbundet), som uppkallade sina bokhandlar efter honom och gav ut en minneskrift om honom (se: [Set Persson-skrift](#)).

** I artikeln nedan behandlas bl a Martys kritik mot det franska kommunistpartiets politik under slutskedet av Andra världskriget och tiden därefter. För en ganska utförlig historisk redogörelse för det franska kommunistpartiets politik under dessa viktiga år, se kapitlet ”Den misslyckade revolutionen (Frankrike)” och ”Revolutioner utan tillstånd: en kritik av den franska och italienska opportunisten” i Fernando Claudíns bok [Krisen i den kommunistiska rörelsen, band 2](#).

Fallet André Marty

Av Joseph Redman (pseudonym för Brian Pearce)

Ursprungligen publicerad i *Labor Review*, Vol.2 No.6, Nov-Dec 1957.

Översättning: B. Svensson.

”Kravet om att återvända hem ljöd allt högre i de intervenerande arméerna och det blev allt vanligare att soldater vägrade slåss mot Sovjet-Ryssland. De franska sjömännen på Svarta Havet reste sig i en revolt mot interventionen.”

Teser från Sovjetunionens Kommunistiska Parti på Oktoberrevolutionens fyrtioårsdag.

”Under trettioett år har vi med passionerad sympati bevakat den kamp som våra kamrater i Sovjetunionen fört. Men vi har inte bara bevakat den – med den största ansträngning av vår förmåga har vi, som svar på Lenins uppmaning, kämpat för att säkra vårt folks solidaritet med Sovjetunionen. Det levande beviset för denna solidaritet, vår stolthet och ära, är André Marty.”
Maurice Thorez, i mars 1949.

I november för ett år sedan dog André Marty, 70 år gammal. De sista fyra åren av sitt liv levde han isolerad från det parti han hjälpt till att bygga och från vilket han uteslutits under vanhedrande former, under omständigheter som nu förtjänar att tas fram och undersökas på nytt. Vid sidan av Rajk, Kostov, Slansky m.fl., fanns Marty – en framstående kommunistisk ledare som offrats, förtalats och förföljts av sina tidigare kamrater, inte i ett land under GPU-kontroll, utan i det kapitalistiska Frankrike. Åtgärderna mot Marty hade mycket gemensamt med hetsen mot ”titoister” i Östeuropa under samma period och det verkar som om de, på något sätt som ännu är oklart, skulle ha ett samband. Det förhållande att han var utom fysisk kontroll från stalinisterna, gav Marty chans att överleva sin uteslutning länge nog för att skriva en bok om händelserna och publicera den före sin död.

Förutom några korta artiklar av Eric Heffer i *Socialist Revolt* och i *Tribune*, har litet gjorts för att förklara Marty-fallet för den brittiska publiken. Utvecklingen efter Martys död – framför allt krossandet av de ungerska och polska revolterna och den politiska krisen inom ledarskapet i Sovjet – har kraftigt ökat antalet socialister som inser betydelsen av att studera den internationella kommunistiska rörelsens historia som ett sätt att förstå en del av de problem vi står inför idag. Den blygsamma uppgiften för denna artikel är att göra en sammanfattning av det vi kan lära av *l'affaire Marty*.¹

Först en återblick på vem Marty var. Han var son till en dödsdömd kommunard och en ledande deltagare i myteriet i den franska Svartahavs-flottan 1919 och framställdes under många år i den kommunistiska propagandan som myteriets ”ledare”.² Han anslöt sig till det Franska kommunistpartiet när han släpptes från fängelset 1923. Medan han fortfarande var i fängelse ställde han upp som kandidat, med stor framgång, i c:a femtio val och blev snart medlem i centralkommittén och deputerad i parlamentet. Senare arbetade han i den Kommunistiska Internationalens exekutivkommitté (EKKI). Under det spanska inbördeskriget var Marty politisk chefskommisarie för de Internationella brigaderna (Ernest Hemingway hade honom som förebild för samma roll i *Klockan klämtar för dig*). Han fungerade som de franska kommunisternas chefsrepresentant i förhandlingarna med De Gaulle och de allierades High Command i Nordafrika i slutet av andra världskriget. Även om han fortfarande var välkänd i det offentliga livet efter kriget, verkar det som om hans betydelse som kommunistisk ledare hade minskat något, även om den skarpa vänstergir som partiet gjorde när det

¹ André Marty, *L’Affaire Marty* (Paris, Editions des Deux Rives, 1955).

² En förkortad utgåva av hans bok om myteriet, *Les Heures glorieuses de la Mer Noire*, publicerades av det engelska kommunistpartiet 1941 som *The Epic of the Black Sea*.

”kalla kriget” intensifierades, ledde till att hans bok återutgavs 1949 och att han då och då framhölls som exempel i samband med risken för krig med Sovjetunionen.

I september 1952 attackerades Marty plötsligt av det franska kommunistiska högkvarteret som en fiende till partiet och inom några få månader satte man in det grova artilleriet mot honom. Genom anklagelser om att ha varit polisagent sedan 1919 tvingades hans hustru att bryta med honom och man gjorde livet så svårt för honom att han tvingades dra sig tillbaka till en by i Pyrenéerna.

Den förvåning som anklagelserna mot Marty väckte hos alla som befann sig utanför kretsen av hängivna stalinister kan förstås om man inser att denne man alltid hade varit ärkesymbolen för omutlig stalinistisk rättskaffenhet och en mycket oförsonlig fiende till alla avvikare. Marty var den franska bourgeoisie's *bête noir* bland kommunistledarna – för dem representerade han partiets mest militanta och kompromisslösa sida. En officiell kommunistisk biografi skrev om honom: ”Det finns ingen som den Femte Kolonnens män har förföljt med större hat och förtal.” Trotskij, för vilken politisk antagonism aldrig tjänade som en ursäkt för att inte hedra någon där heder var förtjänad, skrev i sitt *Brev till de franska arbetarna*, när han lämnade Frankrike 1935: ”Enbart André Marty visade på sin tid kvalitétéer som en sann revolutionär; hans förflutna förtjänar respekt.” Att ”miljön inom den Kommunistiska internationalen” hade ”lyckats demoralisera även honom”, var verkligen ett slående exempel på stalinismens onda kraft.³

Anklagelsen mot Marty dök upp på engelska i *World News and Views* den 27 november, den 18 oktober och den 20 december 1952. Han anklagades för att ha motsatt sig partipolitiken i en ”vänsteristisk”, ”sektaristisk” anda, speciellt för att ha förebrått partiet för att inte ta makten 1944, och samtidigt för att han betecknat partiets demonstration mot general Ridgway den 28 maj 1952 som äventyrlig. Han hade förringat Maurice Thorez' roll. Han hade varit i kontakt med personer som hade förbindelser med polisen, sådana som hans bror (en läkare som utförde obduktioner för polisväsendet). Och inte bara det; i en deklARATION till politbyrån hade han inte ”talat om 'det trotskistiska gänget' eller om 'gruppen av trotskistiska polisagenter' – vilket är det språk vi vanligtvis och naturligt använder i förhållande till dessa människor – utan refererat till den 'trotskistiska Internationalen' och till och med till 'ett (trotskistiskt) parti som sades vara ett oppositionsparti till vårt franska kommunistparti'.” Artiklar av Leon Mauvais i *For a Lasting Peace, For a People's Democracy!* i januari och februari 1953, d.v.s. efter att Marty hade uteslutits, kopplade samman hans kritik av Franska kommunistpartiets ledarskap med den som Tito framfört och påstod att André Marty hade varit i tjänst hos polisen ända sedan 1919...

I sitt svar på de anklagelser som riktats mot honom, påpekar Marty att den huvudsakliga källan för anklagelsen att han ”sålt sig” till polisen 1919 var en artikel av rojalisten Maurras i hans *Action Francaise* 1922, och att vissa anonyma antikommunistiska artiklar i *Figaro*, som han påstods vara författare till, i själva verket hade skrivits av en journalist med namnet Baranès, vilket framkom 1954 under undersökningarna av informationsläckaget i anknytning till kriget i Indokina. Han undersöker alla de andra anklagelserna av liknande slag och har inte svårt att visa att de är grundlösa. Merparten av boken ägnas emellertid åt politiken kring affären, och i första hand åt hans påstådda åsikter om vad som borde ha gjorts 1944 och under de följande åren.

Marty förnekar att han någonsin förespråkade ett maktövertagande av kommunistpartiet under denna period. Det som han slogs för i partiets ledande organ, förklarar han, var en obeveklig utveckling av arbetarnas massaktioner mot kapitalisterna för att tvinga igenom motstånds-

³ Hela brevet finns i engelsk översättning i *Writings of Leon Trotsky [1934-35]*, Pathfinder 1974, sid 395 ff (”An Open Letter to the Workers of France”)

rörelsens antikapitalistiska krav. Han ger ett antal intressanta detaljer och citat för att visa hur det franska kommunistpartiet skuffade undan de mer ”obekväma” kraven från motståndsrörelsen (speciellt det om konfiskering av förrädarnas egendom) för att inte störa samarbetet med De Gaulle och de brittiska och amerikanska imperialisterna. Initiativet underifrån, som hotade att störa detta samarbete, blev omsorgsfullt nedtonat – d.v.s. de militanta kraven från den kongress som befrielsekommittéernas i södra Frankrike höll i Avignon i oktober 1944, ignorerades och gömdes undan av partiledningen så långt det gick. Enligt Marty's åsikt kunde, om partiet nationellt hade anammat kongressens linje, en rörelse med kraft att bära fram en socialistisk-kommunistisk regering i Frankrike snabbt ha utvecklats utan att ett uppror varit nödvändigt. Istället tolererade partiet De Gaulles mest skändliga ageranden med syfte att bryta revolutionsvågen och försäkra att efterkrigs-Frankrike skulle skilja sig så lite som möjligt från förkrigs-Frankrike. Partisanenheter sändes västerut för att belägra fickorna med nazi-motstånd längs atlantkusten. På så sätt kunde man skilja dem från den reguljära armén och hålla den senare fri från deras ”smitta”. Man beordrade arrestering av den berömde partisanledaren general Fabien när han trotsade dessa instruktioner och anslöt sin brigad till de amerikanska styrkorna som rörde sig österut. I november 1944 gav man utan någon förklaring upp partiets krav om en beväpnad lokal ”patriotisk skyddsstyrka” som skulle kontrolleras av befrielsekommittéerna. Och den 2 december, dagen efter sin hemkomst från Moskva, förde Thorez fram parollen ”En stat, en polismakt, en armé”, vilken snart följdes av upplösningen av partisanstyrkorna och strypningen av befrielsekommittéerna.

Enligt Marty's redogörelse, slogs han redan från början av kommunistpartiets inträde i De Gaulle-regeringen i april 1944 för att man, i teori och praktik, skulle erkänna att bildandet av en ”enhetsfronts”-regering inte under några förhållanden fick begränsa arbetarklassens oberoende aktivitet, att inträdet i regeringen bara innebar ett stöd för kampen och att det snarare ökade än minskade partiets ansvar för att utveckla folkliga massaktioner. Han var inte principiellt emot ett kommunistiskt deltagande i den franska regeringen 1944-47, men han kritiserade upprepade gånger det sätt på vilket det genomfördes och de praktiska slutsatser man drog från det. Den enda nationalisering som genomfördes i överensstämmelse med motståndsprogrammet var den inom flygindustrin. Det är sant att kolgruvorna också nationaliserades, men med kraftiga komensationer och utan att kringföretagen rördes, trots att det var i dessa som de stora profiterna från kolhanteringen gjordes. Dessa åtgärder blev felaktigt presenterade som socialistiska åtgärder och Frankrike sades vara ”på väg mot socialismen”. Strejker motarbetades eftersom de ’generade de kommunistiska ministrarna’. En kampanj för ökad produktion sjuösettes och resulterade i att profiten för de största koncernerna i Frankrike blev sex gånger större 1946 än 1945. När Marty i centralkommittén protesterade mot att arbetarna svindlades och att martyrererna från motståndskampen förråddes, näpstes han för sin ”antiparti”-attityd. Resultatet av allt detta, vad gäller kommunistpartiets politiska ställning, blev att partiet gjorde ett sämre val i Paris 1946 än 1936 och att kapitalisterna 1947 utan något större besvär kunde göra sig av med de kommunistiska ministrarna.

I sin granskning av denna period, undviker inte Marty att påpeka att personer som Thorez & Co, som talar så fritt om andra personers polisförbindelser, måste förklara varför inga försök gjordes för att lägga beslag på polisens hemliga arkiv under resningen i Paris i augusti 1944, eller varför, när kommunisterna deltog i regeringen, de aldrig förde fram några krav om att avslöja namnen på de agenter som skickats in i partiet av tidigare regeringar...

Under åren mellan 1947 och 1952, menar Marty att han verkligen argumenterade i politbyrå mot den överdrivna uppdelning av partiavdelningarna i Paris som genomfördes 1946, eftersom detta bröt upp *arrondissementen* som var naturliga sociala och politiska enheter (en fråga som kan påminna en del brittiska läsare om dispyten i det Brittiska kommunistpartiet om ”valkrets”-organisationerna). Han menade att detta skulle medverka till att atomisera parti-

medlemmarna. Han hade också kritiserat den orimliga koncentrationen av partiledare och funktionärer i Paris och krävt att så många som möjligt skulle sändas ut i provinserna. Det var sant att han inte hade dolt sitt missnöje med "kulten" av Thorez och vidhängande fenomen. Han tyckte inte att det var rätt att partiskolningen skulle baseras på Thorez självbiografi *Folkets Son*. De förhållanden som låg till grund för partiets uppkomst under kampen mot den franska imperialismen under första världskriget tystades ner, liksom de kampanjer som partiet drev i perioden innan Thorez uppnådde sin nuvarande framträdande ställning, såsom den anti-chauvinistiska kampanjen i samband med ockupationen av Ruhr 1923 och kampanjen mot kriget i Marocko 1925-26. Upphöjandet av Thorez stod i motsättning till den grundläggande kommunistiska tesen "inga frälsare från höjden oss räddar" och bidrog till att omforma partiet till en rent "verkställande mekanism" för att genomföra Thorez' instruktioner. Frambärandet av alla sorters gåvor till Thorez och utnämningen av hans hustru, Jeanette Vermeersch, till olika höga befattningar bara på grund av hennes relation till honom, var exempel på en ohälsosam utveckling. Marty erinrar sig att han 1950 skarpt tillrättavisades för att han bara hade nämnt Thorez' namn tre gånger under ett tal på trettioårsdagen av partiets grundande. Vid ett tidigare tillfälle hade han blivit åthutad för att ha kritiserat de utgifter man ådragit sig för den årliga banketten, inrättad 1936, för de kommunistiska deputerade och deras fruar. När han påpekat att dessa pengar hade behövts för flygblad, hade Thorez kallat honom en demagog.

Martys egen förklaring till sin uteslutning utgår från det faktum att drevet mot honom började på samma centralkommittémöte som lanserade projektet för en "Nationell enhetsfront" som skulle inbegripa högerpolitiska grupper, där den enda grundvalen var motståndet mot tysk återupprustning. Thorez, Duclos och de andra förutsåg svårigheter med Marty, eftersom han var känd för att ha uppfattningen att den franska arbetarklassen hade "missat bussen" 1936 och 1944 och mycket väl kunde streta emot vid en tredje omgång av opportunism. Så tidigt som i februari hade han kritiserat svagheterna i partiets antiimperialistiska aktiviteter; och om man offentligt tog avstånd från Marty, bourgeoisie's spöke, skulle detta i vart fall bara förbättra partiets chanser att närma sig högergrupperna. Kanske är de mest värdefulla avsnitten i Martys bok de som ägnas åt kritiken av den "nationella front"-tendensen i fransk kommunistisk politik.

Marty förbinder den opportunism som visades i samband med den tyska återupprustningen med den som visades i samband med kriget i Indokina. Efter september 1952 gjorde kommunistpartiet förvånansvärt lite för att stoppa detta krig. Man lade till och med ner kampanjen för att frige Henri Martin. Aktiviteterna reducerades huvudsakligen till en namninsamlingskampanj. I juni 1953 hade man samlat in 60000 namn "för fred" i det departement där Marseille är centrum – men skeppen fortsatte att lämna Marseille för Fjärran Östern, utan att man ens uppmanade till någon aktion för att stoppa dem. Endast hamnarbetarna i de algeriska hamnarna gjorde något. Marty ställer den halvhjärtade kampen mot kriget i Indokina i kontrast till det man gjorde 1925-26 mot kriget i Marocko – då hade besättningarna på ett dussintal krigsskepp övertalats att vägra segla till Marocko, och en strejk som omfattade en och en halv miljon arbetare hade utropats. Krisen som orsakades av nederlaget vid Dien Bien Phu gav partiet ett fantastiskt tillfälle till att leda en rörelse mot hela gänget av diskrediterade borgerliga politiker, men det tog inte denna chans. Istället för att organisera aktioner i hamnarna, sände man en delegation av franska hamnarbetare för att invänta statsmännen som samlats i Genève. Avsaknaden av en verklig kamp i Frankrike parad med det vietnamesiska folkets tappra kamp, gav Mendès-France möjlighet att få till stånd sin stora diplomatiska triumf: vapenstilleståndet den 20 juli 1954. Det vietnamesiska folket hade varit på vippen att ta över hela landet och de franska expeditionsstyrkorna var ytterst demoraliserade. Ändå tilläts Mendès att vinna sin politiska seger, behålla Sydvietnam för imperialismen och upphöja sig själv till statsman, medan kommunistpartiet höll ett massmöte i Vélodrom d'Hiver för

att proklamera att vapenstilleståndet var ett resultat av det franska folkets motstånd under dess ledarskap!

Speciellt från september 1952 och framöver, inriktades den kommunistiska ”kampanjen” mot kriget i Indokina på att få till stånd ett block med borgerliga franska politiker, vilket sedan skulle leda till ett internationellt möte med statsöverhuvuden som skulle signera en Pakt för Fred. Marty kritiserade upprepade gånger detta sätt att föra kampen för fred och hävdade att det först leder till att arbetarklassens oberoende kamp negligeras och gör det svårare att få till stånd en enad front av arbetarorganisationer, och sedan till att dessa aktiviteter direkt motarbetas. Bara en rörelse som är rotad i massorna och rör sig mot revolutionära aktioner kan effektivt blockera det kapitalistiska krigshetsandet. Kanske nedsvärningen av honom och att stora mängder av hans bok om myteriet i Svarta Havet maldes till pappersmassa, var åtgärder som vidtogs för att avlägsna ett farligt föredöme för genuin antikrigskamp. Hans uppstudsig- het mot de borgerliga allierade som kommunistpartiets ledare skaffat sig, var dessutom besvärande för de senare? ⁴

Angående kampanjen mot den tyska återupprustningen har Marty två huvudpunkter för sin kritik: för det första att man stödde och bidrog till uppbygget av totalt opålitliga borgerliga politiker bara för att de höll med, eller låtsades hålla med, kommunistpartiet i just denna fråga; för det andra att man hindrade arbetarfronten från att föra kamp av något slag som kunde irritera dessa politiker. Parollen om Nationell Enhetsfront, kopplad till uteslutningen av Marty, skapade förvirring och tvivel i partiets led, och resultatet kunde genast ses i det dåliga resultatet i Paris’ fyllnadsväl i december 1952. Den 14 juli 1953 öppnade polisen eld mot algeriska arbetare som demonstrerade i Paris, dödade sex och skadade 300. Kommunist- ledarna Mauvais, Servin och Feix, som var i närheten, lämnade hastigt området och deras exempel förhindrade en sammandrabbning mellan de franska kommunistiska demonstranterna och polisen, vilken i annat fall säkerligen hade brutit ut. Tjugofem år tidigare skriver Marty att en regering som låtit sin polis skjuta mot folket på Bastiljden skulle ha svepts bort från makten. Nu kom det emellertid bara en formell protest i parlamentet. ”Med argumentet om överenskommelse, eller påstådd överenskommelse, om att motsätta sig ratificeringen av Bonn- och Paris-fördragen, tillåts de att komma undan.” Under skärmytslingar i Quartier Latin mellan socialistiska studenter och försäljarna av den halv-fascistiska tidningen *Rivarol*, vägrade de kommunistiska studenterna att komma till socialisternas undsättning med argumentet att *Rivarol* var ”mot tysk återupprustning”!

Att kommunistpartiets passivitet inte kunde skyllas på arbetarnas ”apati”, demonstrerades tydligt av den stora strejken bland järnvägs- och postarbetare i augusti 1953. Den utvecklades underifrån och spreds över hela Frankrike på fyrtioåtta timmar, fyra miljoner arbetare var in- volverade. Den borgerliga pressen beskrev den som det största hotet sedan 1936. Solidaritets- aktioner organiserades spontant av arbetare i andra företag – men inte där kommunistpartiet hade en avgörande kontroll, och märkligt nog inte vid de stora Renaultfabrikerna. *L’Humanité* undanhöll nyheter om den anmärkningsvärda utvecklingen i Nantes, där strejkkommittén, sammansatta av arbetare från alla politiska riktningar och fackliga tillhörigheter, praktiskt taget tog över staden och organiserade matvaruförsörjningen, ordningsmakten m.m. Djärvt ledarskap från kommunisterna kunde ha lett till en formering av en socialistisk-kommunistisk regering, menar Marty. Istället gjordes inte ens något försök att få belgarna och andra grannar att ge finansiellt stöd eller stoppa tåg som var på väg till Frankrike. Allt offerades med hopp om att uppgörelsen med de borgerliga partierna skulle stoppa den tyska återupprustningen – en uppgörelse som, vilket knappast behöver sägas, inte kom till stånd. Långt senare, i

---

⁴ Marty avlägsnades från presidiet för Svartahavs-veteranernas förbund. Hans plats intogs av en viss Le Ramey som hade frikänts av en krigsrätt 1919 och som hållit sig borta från vänsterrörelsen till 1945, då han gick med i kommunistpartiet.

l'Humanité den 5 juni 1954, medgav Duclos att ”strejkerna 1953 hade varit på väg att störta regeringen”. Inför hela episoden och dess efterverkningar, skriver Marty, var partiledarnas attityd: ”Tala – bara tala – mot den tyska återupprustningen, och vi ska hålla tillbaka strejker”, och han kommenterar: ”Det är förräderi att inbilla arbetarna att de utan risk kan alliera sig, på basis av en fras, med sina oförsonliga utsugare och deras ministrar och politiker, även om de har namnet Mendes... Anledningen till att jag har uteslutits är att jag har hävdat att den mest trängande uppgiften – istället för att gå i säng med arbetarnas värsta fiender på grund av deras publikfriande motstånd mot den Europeiska Försvarsunionen – är att bygga arbetarklassens försvar och att alltid framhålla perspektivet av en revolution för arbetarna. Det är hela inriktningen som den franska arbetarrörelsen är i färd med att slå in på, som utmanas av min obetydliga person.”

Martys andra kritik mot hur man förde kampanjen mot den tyska återupprustningen handlar om den chauvinistiska linjen i propagandan – en nödvändig konsekvens av att man övergivit klassbasen och ansträngningen att finna ett gemensamt språk med bourgeoisien. Han exemplifierar med den demonstration som hölls den 11 november 1953 vid foten av Clémenceaus staty. Han påminner om att det var Clémenceau som hjälpte de tyska militaristerna att slå ner de tyska arbetarna 1919. Att länka kampanjen till Clémenceaus tradition hjälper inte bara de tyska reaktionärerna genom att förödmjuka de tyska arbetarna, utan det hjälper också de franska reaktionärerna att stärka sitt inflytande över de franska arbetarna. Angående frågan om antitysk chauvinism, nämner Marty att så tidigt som 1950 hade han i sina tal och skrifter försökt korrigera en viss tendens som dök upp i partiets propaganda om att tillvita tyskarna i Främlingslegionen alla illdåd som begicks i Indokina, medan man höll tyst om det som de franska trupperna bidrog med!

Så här långt har vi sett Marty som en kritiker av den ”högeropportunistiska” trenden i den franska kommunistiska politiken och praktiken. Hur var det med anklagelsen att han hade motsatt sig demonstrationen den 28 maj 1952? Han hävdar att han inte motsatt sig den, men att han ifrågasatte vissa drag i den. Mer specifikt; han gillade inte den ursinniga ton i vilken *l'Humanité*, efter demonstrationen och helt i det blå, krävde en ”obegränsad strejk” för att få Duclos släppt ur fängelset. Hans anmärkningar om partiets försök under hela denna period att manipulera arbetarklassen uppifrån och utifrån, i överensstämmelse med den ”höga diplomatins” krav – försök att kasta ut dem i aktioner (utan framgång) i maj-juni 1952, försök att hålla tillbaka dem i augusti 1953 – hänger väl samman med hans allmänna observationer om fransk kommunistisk fackföreningspolitik. Han deklarerar att fackföreningar inte ska vara underställda något parti. Så snart de blir täckorganisationer för ett speciellt parti växer arbetarnas misstänksamhet mot dem. Arbetarna såg att de motarbetades i kampen för gemensamma ekonomiska krav, med argumentet att det skulle störa ”kampen för fred”, men uppmanades sedan plötsligt att kämpa för politiska frågor som inte alla var ense om. Marty bara antyder en kritik mot den sofistikerade kombinationen av opportunism och sektarianism som var karakteristisk för det franska kommunistiska ledarskapet; det är lärorikt att jämföra det han skriver med synpunkterna från en annan prominent utesluten från samma parti, Pierre Hervé, vars böcker *La Revolution et les Fetiches* och *Lettre à Sartre* (båda publicerade av *La Table Ronde*, 1956), även om de är skrivna från en helt annan utgångspunkt, ger ett anmärkningsvärt samstämmigt intryck om atmosfären i de ledande kretsarna i partiet.

Marty skrev sin bok som lojal stalinist och kritiserade Thorez & Co helt inom de stalinistiska idéernas ramverk, d.v.s. han kritiserar, på basis av Dimitrovs tal till Kominterns sjunde världskongress, den linje som de kommunistiska ministrarna antog 1944-47. Han söker aldrig den ursprungliga källan för den politik och de politiska svängar som han fördömer, och hans anmärkningar om personkulten av Thorez begränsas strikt till detta specifika fall. Inte heller för han sin kritiska analys av den kommunistiska politiken i Frankrike tillbaka till före krigsåren. Marty var ingen teoretiker och han hade varit instängd i den stalinistiska miljön under

nära trettio år; han hade börjat sin omvärdering av sin egen insats och sitt parti på en empirisk grund, härtill tvingad av sin uteslutning och den smutsiga förtalskampanjen mot honom. Han hade inte kommit särskilt långt när han skrev sin bok. Det finns emellertid belegg för att han under sina sista levnadsår tog ytterligare steg mot revolutionär marxism. Händelserna i Polen i oktober 1956 fyllde honom med entusiasm och han sände ett brev med gratulationer till Gomulka. I en intervju med Eric Heffer sade han att det som hände i Spanien 1936-39 hade varit ett politiskt nederlag för arbetarklassen, och att ledarna för POUM (Partido Obrero de Unificación Marxista) hade utsatts för en komplott och mördats. Det är också Heffer jag har att tacka för informationen att Marty mot slutet av sitt liv läste Felix Morrows [*Revolution och kontrarevolution i Spanien*](#), liksom att han studerade Rosa Luxemburgs och andra icke-stalinistiska tänkares arbeten.

André Marty var en gammal man när omständigheterna utmanade honom till att undersöka grunderna för sin politiska position. Att han gjorde så stora framsteg som han gjorde i den politiska omvärdering han påbörjat – under förhållanden med isolering, fattigdom och hemska känslomässiga påfrestningar – måste tjäna som ett exempel för unga kommunister; väl i nivå med det exempel han satte i april 1919, när han övertygade besättningen på kryssaren Waldeck-Rousseau, som sänts ut för att bombardera Odessa, till att hissa den internationella socialismens röda fana.